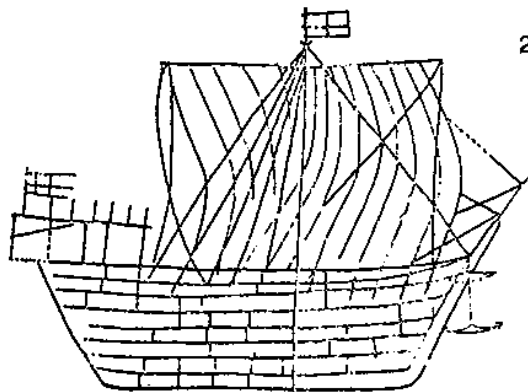

LITTERATUR

En kort anmälan.

Ole Crumlin-Pedersen: Søvejen til Roskilde. Historisk Årbog for Roskilde amt. Också som särtryck av Vikingskibshallen i Roskilde. 1978. 79 sid.
Undertitel: Nogle tanker om Isefjord og Roskilde fjord som søfartsvej i vikingetid og tidlig middelalder.

Ur innehållsförteckningen: Kartunderlag
Geologiska förhållanden
Wrakfynd i fjordarna
Spärrningar, broar och färjor
Varslingssystem (vårdkasar)
Hamnar, marknader och städer. Kungamaktens relation till handeln.

"Måske svaret på nogle af spørgsmålene omkring opkomsten af vore byer slet ikke skal findes indenfor bygrænsen, men ombord på et fartøj, der nærmer sig kysten-" I denna mening i avslutningen uttrycks något av andan i denna fascinerande översikt av metoder och indikationer av marinarkeologisk natur. Som väsentlig i sammanhanget måste anses läsarens upplevelse i den totala topografien inom det behandlade området, utan en absolut gräns i vattenlinjen. Rev under vattnet är hinder för sjöfart av handelskaraktär och som sådana problem för befolkningen, däremot en välsignelse vid anfall, liksom de är utmärkta som bas för bryggor, broar. Där landen närmar sig varandra i trånga farvatten har vi att vänta färjeförbindelser, och i närheten av dem på karakteristiska kullar vårdkaseplatser, som bildar militärtaktiska system. Genomgången av vrakfynden lämnar åtskilliga bidrag till denna diskussion, inte minst där de är undersökta. Som väl är sätts i kontexten ingen skillnad i värde mellan stockbåtar och större klinkbyggda farkoster, där speciellt fynden i Peberenden utmärker sig (de berömda Skuldelevskeppen). Och vad kan det nästan okända fartygsfyndet vid Lejre å nära Gevninge betyda? Vad kan den intressanta topografin runt Lejre: karakteristiska lågmarker med åsystem innebära för förståelsen av Danmarks Uppsala (eller ett av Danmarks Uppsalor om man får uttrycka det så?)?

Allt detta interfolieras med en spännande genomgång av ortnamnen som indicier på t ex handelsplatser och vårdkasplatser (befästningar: warth'er), insatta i sitt topografiska/ärkeologiska sammanhang.

Jag kan inte undgå att tänka på hur en motsvarande studie av ett begränsat område i Sverige (eller Norge, Finland) skulle kunna ge väsentliga nya synpunkter och jämförelsematerial. I förstone tänker jag på Attermans redovisning av Busseviksområdet i Blekingeboken 1967 och 1969. En ordentlig början till en översikt av i princip hela sträckan Haparanda-Stockholms skärgård har redan gjorts genom min egen inventering, nu på femte året, och den kommer att fortsättas ned till Blekinge. Där urskiljes redan nu åtminstone ett 80-tal punkter där motsvarande detaljgranskningar skulle vara motiverade, vad jag har kallat "maritima kulturcentra." Visserligen rör de relativt sällan så oerhört centrala platser som vägen in till Roskilde-Lejre, men ändå!

Christer Westerdahl